

TeamAlert

jongeren met **impact**

JONGEREN VAN NU

Jongeren en hun toekomst

Stichting TeamAlert

Jongeren met impact

Nijverheidsweg 25
3534 AM Utrecht
Tel: 030-2232893
info@teamalert.nl
www.teamalert.nl

Onderzoek en rapportage:
Sjoerd van Halem
Saar Hadders
Gea-Marit Dekker

November 2023

© Deze rapportage is eigendom van stichting TeamAlert te Utrecht. Niets uit dit rapport mag worden gereproduceerd, publicitair worden vrijgegeven of worden uitgevoerd zonder de schriftelijke toestemmingen of de actieve medewerking van stichting TeamAlert.

Samenvatting

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Dit rapport beschrijft de resultaten van de vierde trendanalyse, waarin we ingaan op jongeren en hun toekomst. In de ontwikkelingsfase waarin jongeren zich bevinden, speelt identiteitsontwikkeling een grote rol, en de oriëntatie op de toekomst wordt daarmee voor jongeren ook steeds belangrijker. Jongeren worden in deze fase voor het eerst uitgedaagd om keuzes te maken die impact kunnen hebben op hun toekomst, zoals het maken van een keuze in opleiding of baan. Om in te spelen op de belevingswereld van de jongeren van nu, is het cruciaal om zicht te houden op de uitdagingen en thema's waarmee jongeren te maken krijgen wanneer zij zich oriënteren op hun toekomst.

1.2 Het onderzoek

Om de trends met betrekking tot het toekomstbeeld van jongeren over de tijd te observeren, worden in deze trendanalyse tweejaarlijks periodieke gegevens opgehaald onder een grote Nederlandse jongerensteekproef. Het huidige onderzoek omvat de eerste twee metingen, die gedaan zijn in 2021 en 2023. De werving voor beide metingen heeft plaatsgevonden via social media en via Young Influence, het jongerenpanel van TeamAlert. Via deze kanalen is een oproep verspreid waarin jongeren van 13 tot en met 24 jaar oud gevraagd werden om deel te nemen aan het onderzoek. In totaal hebben 818 jongeren in 2021 en 454 jongeren in 2023 deelgenomen aan dit onderzoek.

1.3 De resultaten

Hoewel jongeren in 2021 over het algemeen al redelijk tevreden waren met hun leven, laten de resultaten zien dat jongeren in 2023 tevredener zijn met hun leven ten opzichte van jongeren twee jaar geleden. Jongeren halen anno 2023 vooral betekenis uit plezier- en sociale activiteiten, zoals samen zijn met vrienden en familie en leuke dingen doen. Daarnaast zijn jongeren in 2023 overwegend positief over hun werk. Desondanks hebben nog maar weinig jongeren naar eigen zeggen een ideale baan. Een opvallend verschil met twee jaar geleden is dat salaris aanzienlijk belangrijker is geworden, wanneer we jongeren vragen naar hun toekomstige baan.

Gekeken naar de woonsituatie van jongeren, zien we dat jongeren ten opzichte van 2021 vaker thuis wonen. De meeste jongeren zijn tevreden met hun huidige woonsituatie. Echter maken jongeren zich in 2023 meer zorgen over hun financiën en het vinden van een woning dan in 2021, gezien de huidige woningmarkt en inflatie in Nederland niet erg verrassend.

1.4 Aanbeveling

De inzichten die dit onderzoek biedt helpen nieuwe trends te analyseren in het leven van jongeren, waar op ingespeeld kan worden om jongeren zo effectief mogelijk te bereiken. Jongeren zijn over het algemeen tevreden met hun leven, maar over hun opleiding zijn ze relatief minder tevreden. Het is belangrijk dat scholen en overheden het gesprek blijven voeren met jongeren, om te achterhalen hoe jongeren naar onderwijs kijken en wat er volgens hen beter of anders kan. Daarnaast zien we dat jongeren salaris belangrijker zijn gaan vinden in 2023, ze zich meer zorgen maken over hun financiën, langer thuis blijven wonen en zich zorgen maken over het vinden van een huis. Het is aan de politiek en overheden om opzoek te gaan naar duurzame oplossingen, zoals het stimuleren van betaalbare huisvesting voor jongeren. Voor scholen en jongerenorganisaties ligt er de taak om jongeren te helpen om te gaan met de uitdagingen die eigen zijn aan deze tijd.

INHOUD

Hoofdstuk 1: Aanleiding	6
1.1 Leeswijzer	6
Hoofdstuk 2: Achtergrond	8
2.1 Levenstevredenheid	8
2.2 Werk, Opleiding, Romantische relaties, en Wonen.	8
2.3 Toekomstbeeld van jongeren	9
Hoofdstuk 3: Het onderzoek	12
3.1 Onderzoeksvragen	12
3.2 Werving	12
3.3 Deelnemers	12
3.4 Meetinstrument	13
3.5 Analyseplan	13
Hoofdstuk 4: Resultaten	14
4.1 Levenstevredenheid	14
4.2 Opleiding, werk, relaties, en wonen	16
4.6. Toekomst	21
Hoofdstuk 5: Conclusie	24
5.1 Levenstevredenheid	24
5.2 Opleiding, werk, relaties, en wonen	24
5.3 De toekomst	26
5.6 Aanbevelingen	26
Bronnen	27
Bijlage 1: Weging	29
Bijlage 2: Vragenlijst	30
Bijlage 3: Interactiefiguren	34

TeamAlert

jongeren met **impact**

➤ AANLEIDING

Hoofdstuk 1: Aanleiding

Waar volwassenen wat meer gebonden zijn aan vaste patronen en gewoonten, is het leven van jongeren dynamisch en nog volop in ontwikkeling. Jongeren raken in de puberteit, een fase waarin zowel hun lichamelijke als cognitieve ontwikkeling in volle gang is. Maar ook op maatschappelijk vlak maken jongeren verschillende grote transitie's mee: denk bijvoorbeeld aan de transitie van de basisschool naar de middelbare school, of de transitie van de middelbare school naar een vervolgopleiding, of naar het werkende leven. Naast deze transitie's worden de levens van jongeren gekenmerkt door een aantal grote sociale mijlpalen, zoals bijvoorbeeld het ontdekken van een eerste romantische relatie, uit huis gaan en op jezelf wonen, en het halen van een rijbewijs. Om goed op de hoogte te blijven van al deze ontwikkelingen in het leven van jongeren en hier ook tijdig op in te spelen, voert TeamAlert tweejaarlijks een trendanalyse uit, genaamd 'Jongeren van nu'. Binnen deze analyse komt steeds een ander thema aan bod.

'Jongeren van nu' richt zich op thema's en trends die onder jongeren spelen, die mogelijk van invloed zijn op verkeersgedrag én die relevant zijn voor de belevingswereld van jongeren. De eerste trendanalyse ging over jongeren en de prestatie maatschappij. Binnen dit onderzoek werd onderzocht in hoeverre jongeren prestatiedruk ervaren, welke gevolgen deze prestatiedruk heeft en hoe jongeren met deze gevolgen omgaan. De tweede trendanalyse ging over jongeren en duurzaamheid. In deze trendanalyse werd onderzocht hoe jongeren staan ten opzichte van klimaatverandering en het klimaatprobleem en welk duurzaam gedrag zij vertonen naar aanleiding van het klimaatprobleem. In de derde trendanalyse werd onderzocht hoe jongeren hun vrije tijd besteden, wat jongeren doen wanneer ze met vrienden zijn, en welke middelen jongeren gebruiken in hun vrije tijd. Het huidige onderzoek, de vierde trendanalyse, heeft als titel: **jongeren en hun toekomst**. Binnen deze trendanalyse onderzoeken we de mate waarin jongeren tevreden zijn met verschillende aspecten van hun leven: zoals school, werk, relaties, en hun woonsituatie. We vragen jongeren daarnaast binnen elk onderdeel verschillende vragen die gaan over hun toekomst. Hoe zien jongeren hun toekomst tegemoet; waar maken ze zich zorgen over; en wat zouden jongeren nog graag willen bereiken in de toekomst? Naast de huidige trendanalyse, worden er volgend jaar nog 4 trendanalyses uitgevoerd: 5) Jongeren in de maatschappij, 6) jongeren en de digitalisering, 7) jongeren en gezondheid, en 8) jongeren en wonen, werken en mobiliteit.

Er zijn verschillende redenen waarom TeamAlert onderzoek doet naar de levenstevredenheid en toekomstvisie van jongeren. Het leven van jongeren ontwikkelt zich snel, en de meeste jongeren maken in een relatief korte tijd verschillende belangrijke fysieke en sociale veranderingen mee. Het ontwikkelen van een persoonlijke identiteit is het centrale thema dat al deze veranderingen met elkaar verbindt. In vergelijking met de kindertijd houden jongeren zich veel vaker bezig met vragen zoals: Wie ben ik? Waar hou ik van? Wat past bij mij? Wat wil ik later bereiken? In de ontwikkelingsfase waarin jongeren zich bevinden, speelt identiteitsontwikkeling een grote rol, en de oriëntatie op de toekomst wordt daarmee voor jongeren ook steeds belangrijker. Ook van buitenaf worden jongeren in deze fase voor het eerst uitgedaagd om keuzes te maken die impact kunnen hebben op hun toekomst, zoals het kiezen van een vakkenpakket, het maken van een keuze in opleiding of baan, of het serieus nastreven van een hobby of sport. Om als jongerenorganisatie, maar ook als samenleving breed, in te spelen op de belevingswereld van de jongeren van nu, is het cruciaal om zicht te houden op de uitdagingen en thema's waarmee jongeren van nu te maken krijgen wanneer zij zich oriënteren op hun toekomst. Omdat deze uitdagingen en thema's onderhevig zijn aan maatschappelijke veranderingen, is het van belang om dit periodiek in kaart te brengen. De rapportage van het huidige onderzoek is het resultaat van de tweede meting binnen deze trendanalyse, die heeft plaatsgevonden in 2023. Deze tweede meting geeft een specifieke inzicht in hoe de uitdagingen met betrekking op het toekomstbeeld van jongeren zich in de loop der tijd hebben ontwikkeld.

1.1 Leeswijzer

Deze rapportage start in hoofdstuk 2 met een overzicht van wat er tot nu toe bekend is over dit onderwerp, verkregen door literatuuronderzoek. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de opzet van het onderzoek besproken. In hoofdstuk 4 komen de resultaten van de vragenlijst aan bod. De rapportage sluit af met hoofdstuk 5 waarin een conclusie en aanbevelingen worden gegeven.

TeamAlert

jongeren met **impact**

▶ ACHTERGROND

Hoofdstuk 2: Achtergrond

In de huidige trendanalyse onderzoeken we de relevante uitdagingen en thema's waarmee jongeren van nu te maken krijgen wanneer zij zich oriënteren op hun toekomst. In dit hoofdstuk zetten we uiteen wat er bekend is over dit onderwerp. We doen dit aan de hand van 3 thema: 1) levenstevredenheid, 2) werk, Opleiding, romantische relaties, en wonen, en 3) het toekomstbeeld van jongeren.

2.1 Levenstevredenheid

Op de verschillende internationale vergelijkingen die zijn gedaan op de kwaliteit van leven van scoort Nederland doorgaans hoog. Op ranking van de Verenigde Naties bijvoorbeeld, de Human Development Index, staat Nederland op de 10e plaats (UNDP, 2019). In het onderzoek “De sociale staat van Nederland” van het CBS blijkt dat Nederlanders in 2019 hun leven gemiddeld met een 7.9 beoordeelden, een cijfer dat vrijwel stabiel is gebleven ten opzichte van de 10-jaarlijkse metingen die hieraan voorafgingen.

Het overgrote deel van de Nederlandse jongeren lijkt tevreden met hun leven. In het jaarrapport van de Landelijke Jeugdmonitor van het CBS bleek dat in 2021 81% van de jongvolwassenen (18 tot 25 jaar) zichzelf een rapportcijfer van 7 of hoger gaf op de vraag in welke mate zij tevreden zijn met hun leven. Ondanks dat deze cijfers positief zijn, is er wel sprake van een daling ten opzichte van 2019 waarin dit nog 86% was.

Evenals het CBS monitoren we in de huidige trendanalyse hoe jongeren hun leven beoordelen. Het bijhouden van deze trend is belangrijk omdat subjectieve scores op levenstevredenheid doorgaans gezien worden als één van de belangrijkste indicatoren van mentaal welbevinden. De uitkomsten op de vraag naar levenstevredenheid bieden een goed beeld van hoe het gaat met jongeren. Jongeren die tevreden zijn met hun leven rapporteren over het algemeen ook positief op andere belangrijke welzijnsindicatoren: zoals psychische klachten, fysieke gezondheid, sociaal welbevinden, en kwaliteit van vriendschappen (Diener, 2000).

Om meer context te geven aan de gegevens die we verzamelen over levenstevredenheid, onderzoeken we in deze trendanalyse ook uit welke facetten jongeren betekenis halen in hun leven. Het concept van een betekenisvol leven is de afgelopen decennia populairder geworden in de wetenschap, en het ondernemen van betekenisvolle activiteiten wordt gezien als een belangrijke voorwaarde voor een hoge levenstevredenheid (Martela & Sheldon, 2019). Desondanks zijn er nog geen Nederlandse studies die deze gegevens periodiek te verzamelen. Ons huidige rapport is hiermee een mooie aanvulling op de al bestaande Nederlandse rapporten waarin levenstevredenheid onder jongeren wordt gemonitord.

2.2 Werk, Opleiding, Romantische relaties, en Wonen.

Om een nog specifiek beeld te krijgen van hoe tevreden jongeren zijn met verschillende onderdelen van hun leven, onderzoeken we in deze trendanalyse drie levensdomeinen van jongeren in meer detail: 1) Opleiding, 2) Werk, 3) Romantische relaties, en 4) Wonen. In deze paragraaf bespreken we per domein kort wat er al bekend is vanuit, voornamelijk, Nederlandse onderzoeksrapporten naar jongeren.

2.2.1 Opleiding

Jongeren brengen een groot gedeelte van hun tijd door op school of op hun studie. Voor de middelbare scholieren geldt dat de meeste scholieren positief zijn over school. Dat blijkt uit de laatste meting van de HBSC-studie (Health Behaviour in School-aged children), een grootschalig Europees onderzoek naar scholieren waarbij sinds 2001 ook Nederlandse gegevens worden verzameld. Van de 5733 middelbare scholieren die deelnamen aan de studie was 72% overwegend positief over hun school, al lijkt er wel een dalende trend in de schoolwaardering vanaf de periode 2001-2013 waarin jongeren nog consistent boven de 80% scoorden. Vooral jonge leerlingen waren positief over hun school, waarbij jongeren minder positief werden naarmate ze ouder werden. De meeste jongeren (80%) vinden de sfeer prettig op school. Waar basisschoolleerlingen nog zeer positief waren over de relatie met hun docent (90%), zijn middelbare scholieren aanzienlijk minder positief (60%). De tevredenheidscijfers van jongeren over hun vervolgopleiding zijn vergelijkbaar met die van middelbare scholieren. Uit de nationale studenten enquête onder 289.00 studenten, blijkt dat ongeveer 80 procent van de studenten de universiteit en 67% van de studenten op het HBO (zeer) tevreden is over hun studie (Studiekeuze123, 2023).

2.2.2 Werk

Hoewel jongeren onder de 16 jaar oud nog niet fulltime mogen werken, mogen jongeren vanaf hun 13^e levensjaar beginnen met een bijbaan. In de Jeugdmonitor van het CBS, worden jaarlijks vragen opgenomen over werk en werktevredenheid. Uit dit onderzoek blijkt dat in 2021 74% van de jongeren tussen de 15 en 27 jaar oud betaald werk had. Bij jongeren die nog naar school gingen, of studeerde lag dit percentage op 68%, terwijl voor niet-onderwijsvolgende jongeren dit 87% was. Ongeveer 9 op de 10 jongeren had in 2021 een tijdelijk of flexibel contract. Uit het onderzoek blijkt dat veel jongeren in de horeca of detailhandel werkzaam zijn (CBS, 2023).

De meeste jongeren zijn tevreden met hun werk: slechts 6% van jongeren geeft aan niet tevreden te zijn met hun baan. Ongeveer een kwart van de jongeren geeft aan niet tevreden te zijn met hun salaris en zou wederom een kwart van de jongeren graag meer autonomie hebben bij het bepalen van de werktijden (CBS, 2023).

YoungCapital vroeg jongeren tussen de 15 en 27 jaar oud in 2019 wat hen drijft bij het kiezen van een baan (YoungCapital, 2019). De volgende punten bleken zij het meest belangrijk te vinden:

- ◆ Een goed salaris (79%)
- ◆ Werk met betekenis (76%)
- ◆ Ontwikkelen en groeien (73%)
- ◆ Aantrekkelijke sfeer (56%)
- ◆ Weinig reistijd (45%)

2.2.3 Romantische relaties

De levensfase van jongeren wordt gekenmerkt door een eerste kennismaking met romantische gevoelens en in veel gevallen ook eerste relatief serieuze romantische relaties. In tegenstelling tot de 'verkering' op jongere leeftijd, zijn romantische relaties in de adolescentie doorgaans serieuzer. 'Seks onder je 25^e' is een grootschalige Nederlands onderzoek dat soa-aids en Rutgers eens per 5 jaar uitvoeren in samenwerking met verschillende GGD'en. In de laatste meting van 2017 deden meer dan 10.000 jongeren mee aan het onderzoek. Uit het onderzoek kwam naar voren dat de meeste jongeren tussen de 12 en 24 vrijgezel zijn, al neemt het aantal jongeren met een relatie wel toe naarmate zij ouder worden. Waar 90 procent van de jongens en meisjes in 2017 tussen 12-14 nog single waren, was 51% van de jongens en 37% van de meisjes nog single wanneer ze 21 tot 24 jaar oud zijn. Jongeren gaven aan dat hun laatste relatie ongeveer 2 tot 2,5 jaar duurde en vrijwel alle jongeren zijn doorgaans tevreden met hun relatie: 64% was zeer tevreden en 31% tevreden.

2.2.4 Wonen

Uit cijfers van het CBS (2023) blijkt dat 53% van de jongeren tussen de 18 en 30 jaar in 2021 nog thuis woonden bij hun ouders of verzorgers. Dat percentage is de afgelopen jaren fors toegenomen, van 44 procent in 2012. Van de 18- tot 30-jarige die op zichzelf woonden, was het merendeel (78 procent) (zeer) tevreden met hun woning. Toch lag dit percentage wederom hoger in 2012 (83 procent). Onderzoek van het Nederlands Jeugd Instituut suggereren dat ook de coronacrisis mogelijk impact heeft gehad op het aantal thuiswonende jongeren in Nederland. In 2019 was de leeftijd dat jongeren uit huis gaan gemiddeld 23 jaar, in 2020 was dat ruim 24 jaar (Nederlands Jeugdinstituut, 2021).

2.3 Toekomstbeeld van jongeren

In vergelijking met de kindertijd houden jongeren zich veel vaker bezig met vragen die gerelateerd zijn aan hun toekomst. Dit is enerzijds een kenmerk van deze levensfase gericht op identiteit exploratie, anderzijds wordt dit van buitenaf ook vaker van jongeren verwacht. Steeds vaker moeten jongeren keuzes maken die implicaties hebben voor hun toekomst. Bijvoorbeeld bij het kiezen van een vakkenpakket, of bij het maken van een keuze in opleiding of baan. Om deze reden is het niet alleen belangrijk om te monitoren hoe het nu gaat met jongeren, maar om ook monitoren hoe jongeren kijken naar de toekomst. Naast het monitoren van de levenstevredenheid van jongeren binnen verschillende domeinen, is deze trendanalyse daarom in het specifiek opgesteld om ook het toekomstbeeld van jongeren periodiek in kaart te brengen. De uitdagingen waar jongeren in het dagelijks leven mee te maken hebben zullen mogelijk een rol spelen bij het toekomstbeeld dat jongeren erop nahouden. Anderzijds is het toekomstbeeld van jongeren belangrijk in de dagelijkse

werkelijkheid van jongeren. Wanneer men zich bijvoorbeeld zorgen maakt over de toekomst kan dit zijn weerslag hebben op de gemoedstoestand van het moment (Segerstrom et al., 2000).

In een onderzoek van KIS (2017: Kennisplatform inclusief samenleven) werden 1000 jongeren tussen de 12 en 23 jaar in 2017 gevraagd hoe zij zouden willen dat hun leven er uit zou zien op hun 25^e. De meest jongeren kozen hierbij voor 'een goede baan', gevolgd door antwoorden zoals: afgeronde studie, zelfstandig wonen, reizen, veel tijd voor hobby's, en veel uitgaan met vrienden (KIS, 2017). Tijdens de coronapandemie liepen de plannen van jongeren echter veelal niet altijd zoals gedacht. Door de coronamaatregelen konden eindexamenleerlingen bijvoorbeeld hun laatste schooljaar niet afronden zoals gewoonlijk. Nieuwe studenten begonnen hun opleiding zonder gezamenlijke introductietijd. School en studie vonden in periodes vooral online plaats, waardoor interpersoonlijk contact tussen jongeren afnam. Toch was driekwart van de jongeren, ondanks de coronacrisis, positief over de toekomst (EenVandaag, 2020). De huidige trendanalyse kan inzicht geven in hoe het toekomstbeeld van jongeren zich heeft ontwikkeld ten aanzien van deze eerdere rapporten.

TeamAlert

jongeren met **impact**

➤ HET ONDERZOEK

Hoofdstuk 3: Het onderzoek

3.1 Onderzoeksvragen

Om te achterhalen hoe tevreden jongeren zijn met (verschillende aspecten van hun) leven en hoe ze naar hun toekomst kijken, worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

- Hoe tevreden zijn jongeren op dit moment met hun leven in het algemeen en waar halen ze betekenis uit in hun leven?
 - Hoe tevreden zijn jongeren op dit moment over verschillende domeinen van hun leven, en hoe zien ze binnen deze domeinen hun toekomst? We maken hierbij onderscheid tussen opleiding, werk, relatie, en wonen.
- Waar kijken jongeren naar uit in de toekomst? En waar maken jongeren ze zich zorgen over?

3.2 Werving

De werving voor het onderzoek heeft plaatsgevonden via social media en in het jongerenpanel van TeamAlert. Via deze kanalen is een oproep verspreid waarin jongeren tussen de 13 en 24 jaar oud gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. In de wervingstekst is vermeld dat deelnemers aan het einde van de vragenlijst ervoor kunnen kiezen om hun e-mailadres achter te laten, om kans te maken op een cadeaubon van €50.

3.3 Deelnemers

In 2021 hebben in totaal 818 deelnemers de vragenlijst compleet ingevuld. In 2023 betrof dit 454 jongeren. In Tabel 1 worden de demografische kenmerken van de deelnemers weergegeven. De meeste kenmerken zijn relatief constant tussen de meetmomenten. Voor beide metingen waren jongeren gemiddeld 17-18 jaar oud en de meeste jongeren waren middelbaar opgeleid. In beide jaren waren meisjes relatief sterk oververtegenwoordigd in de dataset. Om de analyses te kunnen spiegelen aan de Nederlandse populatie jongeren, hebben we beide steekproeven gewogen op geslacht en leeftijd. In Bijlage 1 rapporteren we de gewichten die zijn gebruikt voor elke subgroep.

Kenmerk	2021 (N = 818)	2023 (N = 454)
Leeftijd	gem. = 17.80	gem. = 18.15
13 t/m 15 jaar	20%	23%
16 t/m 17 jaar	30%	25%
18 t/m 20 jaar	33%	39%
21 t/m 24 jaar	17%	13%
Geslacht		
Man	30%	26%
Vrouw	70%	74%
Opleiding		
Laag	13%	11%
Middel	59%	59%
Hoog	28%	30%

Tabel 1. Demografische gegevens.

Noot: Laagopgeleid = basisonderwijs; middelbaar opgeleid = havo, vwo of mbo; hoogopgeleid = hbo of wo.

3.4 Meetinstrument

De online vragenlijst die gebruikt werd in dit onderzoek is opgezet vanuit een aantal thema's: studie en werk, jongeren en relaties, jongeren en hun woonsituatie en toekomst en zingeving. De inhoud van de vragenlijst (zie Bijlage 1) zal hieronder kort worden toegelicht.

3.4.1 Levenstevredenheid

We hebben jongeren gevraagd om aan te geven in hoeverre ze tevreden waren met hun leven. Ze konden hierbij een cijfer geven tussen de 1 en 10. Naast hun huidige levenstevredenheid, vroegen we jongeren om te reflecteren in hoeverre zij dachten dat zij over 10 jaar even tevreden zouden zijn met hun leven, dan wel meer of minder tevreden. In aanvulling op de vragen over levenstevredenheid, vroegen we jongeren naar de aspecten in hun leven die hen betekenis geven. Ze konden hierbij kiezen uit meerdere categorieën.

3.4.2 Opleiding, werk, relaties, en wonen

Naast levenstevredenheid hebben we jongeren gevraagd om ook per domein: opleiding, werk, relatie, en wonen—een cijfer te geven over hoe tevreden zij hierover waren.

Per onderdeel stelden we nog een aantal verdiepende vragen. Met betrekking tot opleiding, vroegen we jongeren bijvoorbeeld in hoeverre zij rekening houden bij de keuzes die zij maken in hun opleiding. Met betrekking werk, vroegen wij jongeren in hoeverre hun baan overeenkomt met hun ideale baan, en waar ze graag in de toekomst zouden willen werken. Jongeren met een relatie vroegen we in hoeverre ze dachten dat ze over 10 jaar nog bij elkaar zouden zijn, en jongeren zonder relatie vroegen we in hoeverre ze dachten dat ze met relatie gelukkiger zouden zijn. Tot slot vroegen we aan jongeren wat hun woonsituatie was

3.4.3 De toekomst

Binnen dit laatste thema hebben we twee onderdelen uitgevraagd. Allereerst werden jongeren gevraagd de dingen die ze nog graag zouden willen ondernemen in de toekomst. Daarnaast vroegen we jongeren naar de dingen waar ze zich zorgen over maken in de toekomst.

3.5 Analyseplan

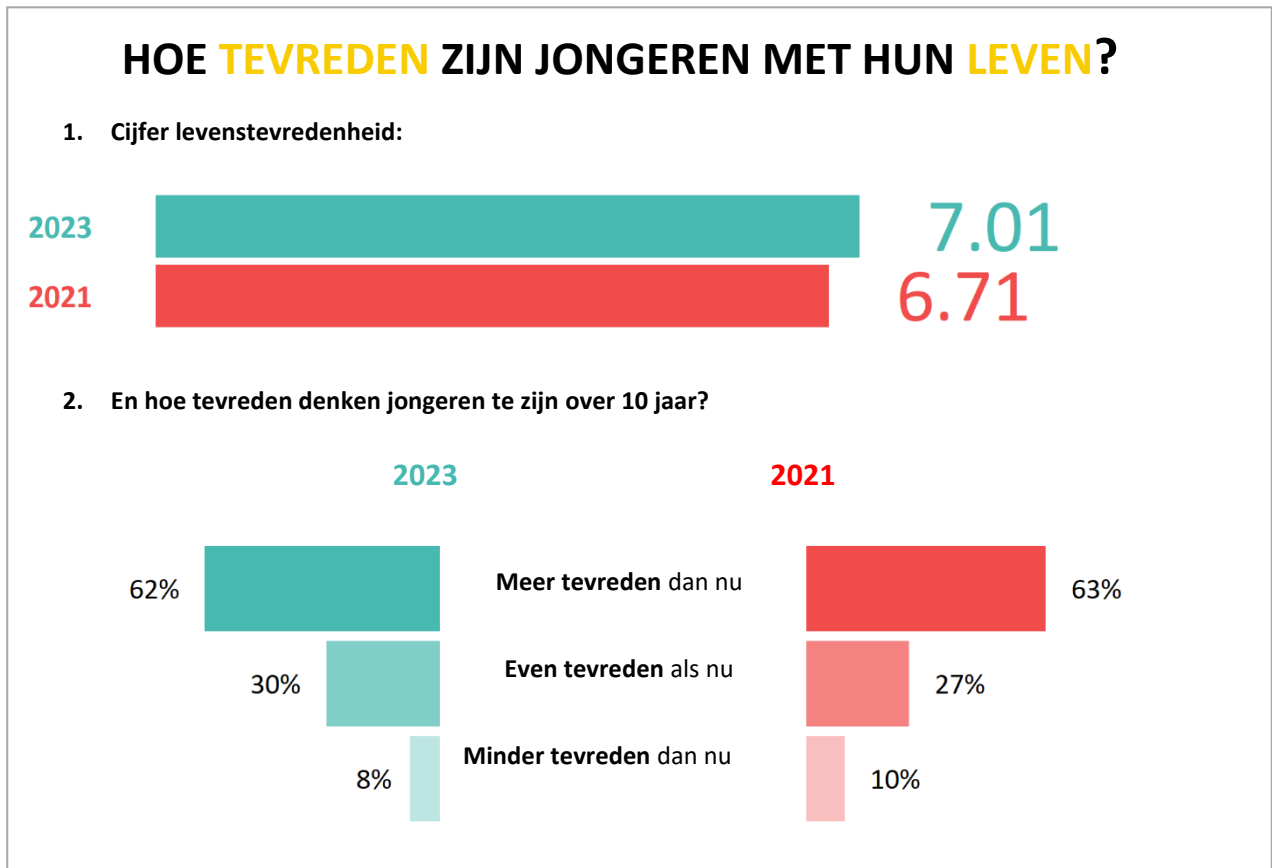
We maken in het huidige rapport gebruik van 3 verschillende statistische toetsen om de data te analyseren: lineaire regressies, chi-kwadraat toetsen, en onafhankelijke t-toetsen. In de meeste gevallen onderzoeken we enkel de statistische verschillen tussen beide jaren, om iets over de trend te kunnen zeggen. Voor alle resultaten met betrekking tot tevredenheid splitsen we de resultaten verder uit naar geslacht en leeftijd.

Voor alle toetsen rapporteren we naast de gebruikelijke coëfficiënten en bijbehorende p-waarde ook de effect-grootte (ϕ , β , d). Voor al deze maten geldt dat deze op een vergelijkbare manier kunnen worden geïnterpreteerd als een correlatie. In alle statistische toetsen die we in deze rapportage uitvoeren maken we gebruik van een α van .05 om te concluderen dat een verschil statistisch significant is.

Hoofdstuk 4: Resultaten

In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het huidige onderzoek besproken en met behulp van grafieken gevisualiseerd. De resultaten zijn opgedeeld in dezelfde drie thema's die in de vorige hoofdstukken zijn besproken: 1) levenstevredenheid, 2) werk, opleiding, romantische relaties, en wonen, en 3) het toekomstbeeld van jongeren.

4.1 Levenstevredenheid

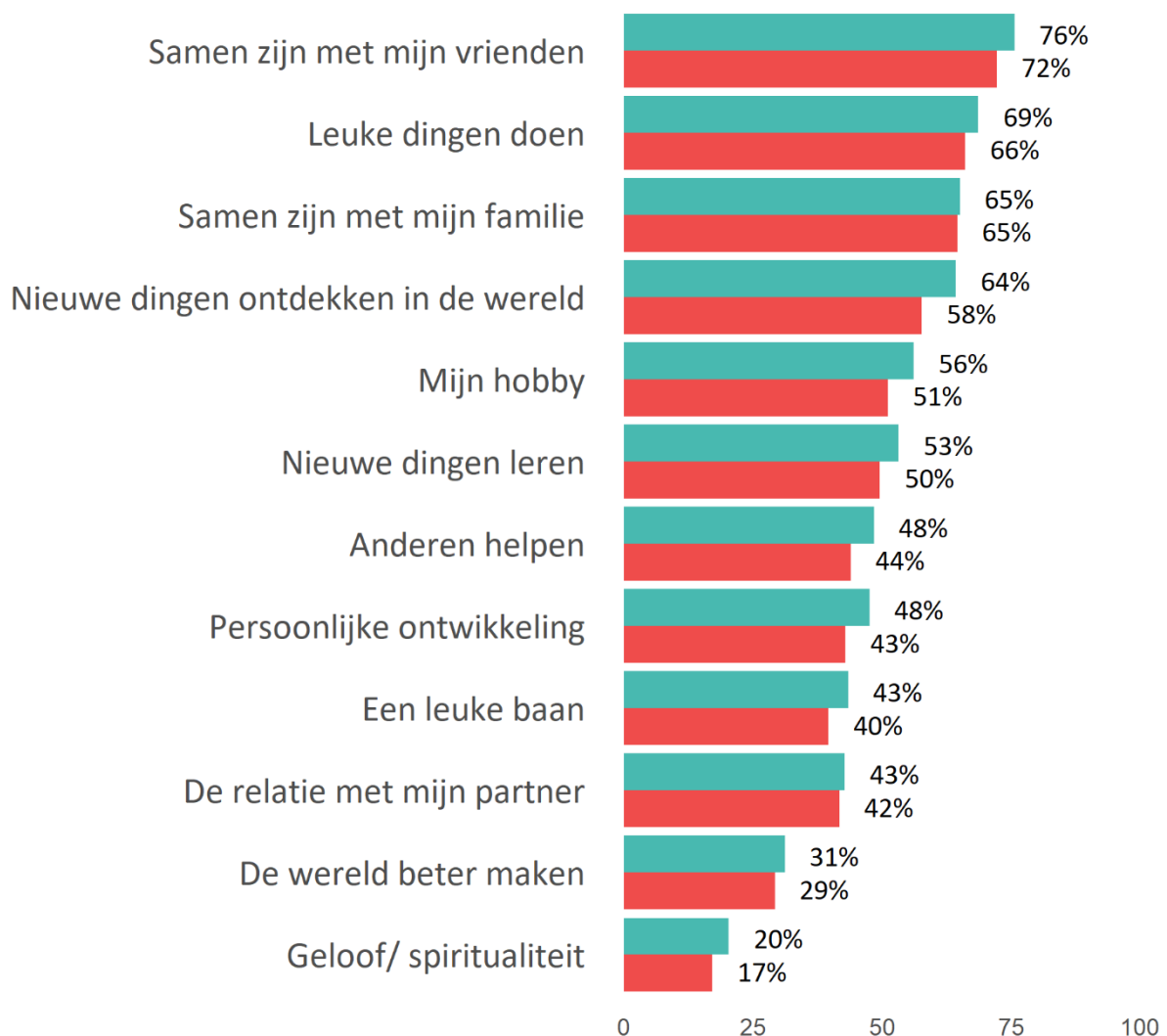
Figuur 1

4.1.1 Levenstevredenheid

In Figuur 1 staan de resultaten met betrekking tot levenstevredenheid weergegeven. Jongeren geven in 2023 hun leven gemiddeld een 7.01. Dat cijfer is significant hoger dan de 6.71 die jongeren in 2021 nog aan leven gaven ($B = 0.31$, $p = .001$, $\beta = .08$). Voor zowel 2021 als 2023 is leeftijd een significante voorspeller, oudere personen waren over het algemeen minder tevreden met hun leven ($B = -0.07$, $p < .001$, $\beta = -.12$). We vonden geen verschillen tussen jongens en meisjes. Geen van de interactie-effecten was significant, wat betekent dat de effecten voor leeftijd en geslacht niet verschilden tussen 2023 en 2021. Zie Bijlage 3 voor een weergave van deze effecten.

Op de vraag hoe tevreden jongeren verwachten te zijn over 10 jaar, was het merendeel van de jongeren optimistisch. Van alle jongeren, rapporteerde 63% te verwachten meer tevreden te zijn dan nu. Deze resultaten komen overeen met de statistieken uit 2021 en verschilden niet significant van elkaar.

WAAR HALEN JONGEREN BETEKENIS UIT IN HUN LEVEN IN 2023 EN 2021?

Figuur 2

4.1.2 Zingeving

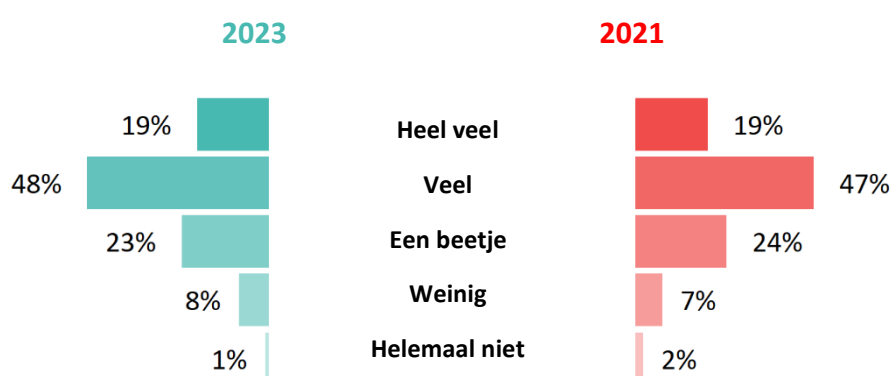
Figuur 2 laat zien dat jongeren vooral betekenis halen uit plezier -en sociale activiteiten. De meest gekozen categorieën zijn bijvoorbeeld gerelateerd aan hobby's, nieuwe dingen ontdekken, leuke dingen doen, maar ook samen zijn met vrienden en familie. De categorieën die wat meer betrekking hebben op maatschappelijke betrokkenheid en persoonlijke groei stonden, zoals: anderen helpen, persoonlijke ontwikkeling, de wereld beter maken, scoorde lager op de lijst. De resultaten uit 2023 zijn op de meeste categorieën vergelijkbaar met de resultaten uit 2021. Wel vonden we dat jongeren in 2023 significant meer betekenis haalden uit "nieuwe dingen ontdekken in de wereld" ten opzichte van jongeren in 2021: 64% versus 58% ($\chi^2 = 5.33$, $p = .023$, $\phi = .07$).

HOE TEVREDEN ZIJN JONGEREN OVER HUN OPLEIDING?

1. Cijfer tevredenheid opleiding:

2. Denken jongeren aan hun toekomst bij het maken van keuzes op opleiding?

Figuur 3.

4.2.1 Opleiding

In figuur 3 staan de resultaten weergegeven die betrekking hebben tot de opleiding van jongeren. Jongeren waarden hun opleiding in 2023 met een 6.81. Wanneer we onderscheid maken tussen middelbare scholieren en jongeren die al bezig zijn met een vervolgopleiding zien we hierbij geen significante verschillen. Het verschil in tevredenheid met de opleiding ten opzichte van 2021 (6.81 versus 6.63) was niet significant. Wel observeren we een significant interactie-effect voor leeftijd (Zie bijlage 3). Waar in 2021 jongere deelnemers over het algemeen tevredener waren met hun opleiding, is dit effect voor leeftijd niet aanwezig in 2023. We hebben geen relevante verschillen gevonden met betrekking tot geslacht.

De resultaten uit figuur 3 laten verder zien, dat de meeste jongeren rekening houden met hun toekomst bij de keuzes die ze maken tijdens hun opleiding. De resultaten tussen 2023 en 2021 komen sterk overeen en verschillen statistisch niet van elkaar.

HOE TEVREDEN ZIJN JONGEREN OVER HUN (BIJ)BAAN?

1. Cijfer tevredenheid baan:

2. In hoeverre vinden jongeren dat hun baan lijkt op hun ideale baan?

3. Waar zouden jongeren in de toekomst willen werken?

Figuur 4.

4.2.2 (Bij)baan

In Figuur 4 staan de resultaten weergegeven die betrekking hebben tot jongeren en hun (bij)baan. Van de jongeren in 2023 had 72% betaald werk. In 2021 was dit percentage vergelijkbaar: 71%. Jongeren in 2023 zijn over het algemeen positief over hun (bij)baan: 7.32, al is deze waardering wel significant lager dan hoe jongeren in 2021 hun baan beoordeelden: 7.57 ($B = -0.25$, $p = 0.037$, $\beta = -.07$). Hierbij hebben we geen relevante verschillen gevonden met betrekking tot leeftijd en geslacht. Ook de interactie-effecten waren niet significant (zie Bijlage 3).

De meeste jongeren in 2023 vinden niet dat hun huidige baan overeenkomt met hun “ideale” baan. Slechts 4% vindt dat dit helemaal het geval is. Ten opzichte van 2021 zien we hierbij geen relevante verschuivingen. In de toekomst zouden de meeste jongeren toch uitsluitend op locatie willen werken (46%). Daarnaast kiest een deel van de jongeren voor een combinatie van thuis en op locatie (34%). Ten opzichte van 2021, vinden minder jongeren het aantrekkelijk om uitsluitend thuis te werken (6% versus 2%; $\chi^2 = 11.20$, $p < .001$, $\phi = .09$).

WAT VINDEN JONGEREN BELANGRIJK IN EEN TOEKOMSTIGE BAAN IN 2023 EN 2021?

Figuur 5. *De mogelijkheid om thuis te werken is in 2021 niet uitgevraagd, maar is in 2023 toegevoegd als antwoordcategorie.

In de bovenstaande Figuur 5 staat weergegeven wat jongeren in 2023 en 2021 belangrijk vinden voor hun toekomstige baan. De figuur laat zien dat een goede sfeer en een goed salaris voor jongeren uit 2023 bij uitstek de twee belangrijkste punten zijn voor een toekomstige baan. Relatief veel jongeren geven daarnaast aan dat ze het belangrijk vinden dat het werk afwisseling en betekenisvol is, dat ze nieuwe dingen leren, en dat ze in hun werk contact hebben met andere mensen. Jongeren zijn flexibel als het gaat om het indelen van tijd en taken en lijken bereid om concessies te doen op reistijd. Ten opzichte van 2021 zien we een duidelijke verschuiving als het gaat om salaris. Waar in 2021 nog 68% het salaris belangrijk vond, wordt dit nu door 82% van de jongeren genoemd ($\chi^2 = 31.23$, $p < .001$, $\beta = .16$).

Van de jongeren in 2023, geeft het merendeel aan later in dienst voor een bedrijf te willen werken (58.8%). Een kwart van de jongeren (25.1 procent) wil later eigenaar worden van een bedrijf met werknemers, en ongeveer 1 op de 6 jongeren (17%) wil wel eigen baas zijn maar niet per se met werknemers (ZZP). Deze percentages verschilden niet significant met de responses uit 2021. Net als in 2021, zijn jongeren in 2023 bereid gemiddeld ongeveer 2 uur per dag te reizen naar hun werk ($M = 1.91$).

HOE TEVREDEN ZIJN JONGEREN OVER HUN RELATIE?

1. Cijfer tevredenheid relatie:

2. Denken jongeren nog samen te zijn met hun partner over 10 jaar?

Figuur 6.

4.2.3 Relatie

In 2023 had ongeveer een kwart (25%) van de jongeren een romantische relatie, ongeveer evenveel als in 2021 (29%). Jongeren met een relatie zijn over het algemeen zeer tevreden met hun relatie. In 2023 beoordeelden ze hun relatie met een 8.54. In 2021 was dit vergelijkbaar met een 8.70. In beide jaren zijn meisjes over het algemeen wat tevredener met hun relatie ($B = .36$, $p = .026$, $\beta = .12$). We zien geen relevante verschillen met betrekking tot leeftijd. Ook de interactie-effecten waren niet significant (Bijlage 3). Figuur 6 laat verder zien dat de meeste jongeren (69%) in 2023 verwachten over 10 jaar nog samen te zijn met hun huidige partner. Wederom zijn deze statistieken vergelijkbaar met 2021.

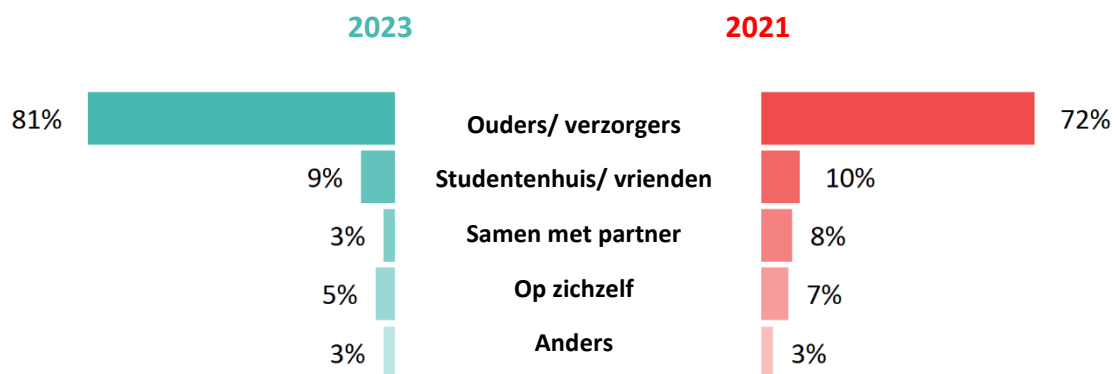
Van de mensen zonder relatie, zou 52% wel graag een relatie hebben, ruwweg evenveel als in 2021 (54%). Van de mensen zonder relatie verwacht 55% daarnaast gelukkiger te zijn als ze wel een relatie zouden hebben, 41% geeft aan ongeveer even gelukkig te zijn, en slechts 4 procent verwacht minder gelukkig te zijn. Beide resultaten komen sterk overeen met onze bevindingen uit 2021 waarvoor we vergelijkbare percentages hebben gevonden.

HOE TEVREDEN ZIJN JONGEREN OVER HUN WOONSITUATIE?

1. Cijfer tevredenheid woonsituatie:

2. Waar wonen jongeren op dit moment?

Figuur 7.

4.2.4 Wonen

Figuur 7 laat zien dat jongeren over het algemeen tevreden zijn met hun huidige woonsituatie. In 2023 gaven jongeren een 7.54 voor hun woonsituatie, vergelijkbaar met 2021: 7.36. Voor beide jaren vinden we dat wanneer jongeren ouder worden, ze over het algemeen minder tevreden zijn met hun woonsituatie ($B = -.15$, $p < .001$, $\beta = -.21$). We vonden geen verschillen tussen jongens en meisjes en ook de interactie-effecten waren niet significant (Zie Bijlage 3)

In 2023 woonden de meeste jongeren (81%) nog bij hun ouders. Dit is significant meer dan in 2021 (71%: $\chi^2 = 13.18$, $p < .001$, $\phi = .10$). We zien daarnaast een afname in jongeren die samenwonen met een partner (8% versus 3%: $\chi^2 = 13.95$, $p < .001$, $\phi = .11$).

4.6. Toekomst

OVER WELKE DINGEN MAKEN JONGEREN ZICH ZORGEN VOOR HUN TOEKOMST IN 2023 EN 2021?

Figuur 8

4.3.1 Zorgen

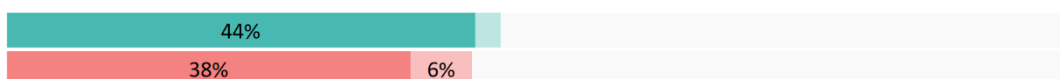
We hebben jongeren gevraagd aan te geven over welke onderwerpen ze zich zorgen maken met betrekking tot de toekomst. Het hebben van een woning kwam hier het hoogste uit de peiling, drie op de vijf jongeren (64%) gaf aan zich hier zorgen om te maken. Daarna volgen financiën (57%), mentale gezondheid (49%) en het vinden van geluk (40%).

Er zijn een paar duidelijke verschuivingen ten opzichte van 2021. Jongeren in 2023 maken zich nog meer zorgen over het hebben van een woning ($\chi^2 = 7.05$, $p = .008$, $\phi = .07$) en hun financiën ($\chi^2 = 4.74$, $p = .029$, $\phi = .06$). Daarnaast zijn jongeren in 2023 zich minder zorgen gaan maken om hun diploma ($\chi^2 = 5.23$, $p = .022$, $\phi = .06$) en het vinden van een leuke baan ($\chi^2 = 16.62$, $p < .001$, $\phi = .11$), dan twee jaar eerder.

WAT ZIJN DINGEN DIE JONGEREN IN 2023 EN 2021 AL DOEN OF NOG WILLEN DOEN?

■ Doe ik al ■ Ja wil ik graag doen ■ Nee, hoeft ik niet te doen
■ Doe ik al ■ Ja wil ik graag doen ■ Nee, hoeft ik niet te doen

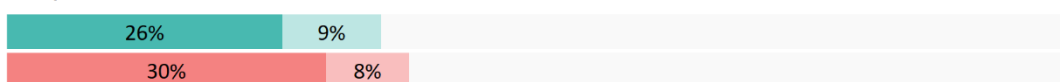
1. Rijbewijs halen

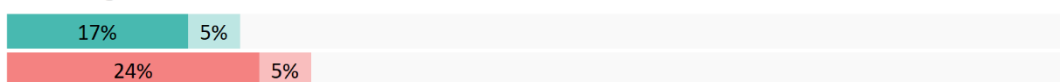
2. Een baan vinden

3. Een partner vinden

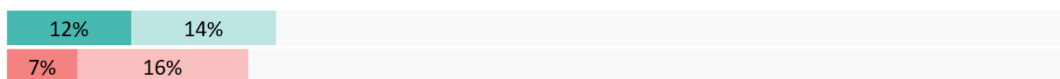
4. Uit huis gaan

5. Studie afronden

6. Een verre reis maken

7. Samenwonen

8. Een huis kopen

9. Trouwen

10. Kinderen krijgen

Figuur 9

4.3.2 Toekomst doelen

Tot slot hebben we jongeren gevraagd welke dingen ze al doen, en welke dingen ze graag nog zouden willen ondernemen in de toekomst. Wat opvalt in de figuur is dat in zowel 2023 als in 2021 de meeste jongeren aangeven de verschillende dingen uit de lijst niet per se te hoeven doen. Het merendeel van de jongeren heeft of een activiteit al gedaan, of hoeft deze niet te doen. De groep jongeren die aangeeft in nog iets te willen doen is doorgaans wat lager.

Er zijn hierbij een aantal uitzondering. Zo geven 1 op 3 jongeren aan nog te willen trouwen (35%) en later kinderen te willen krijgen (33%). Daarnaast geeft 14% van de jongeren aan nog een verre reis te willen maken. Categorieën waarop jongeren vaker aangaven deze al te doen in 2023, waren het halen van een rijbewijs (44%), een baan vinden (28%), en een partner vinden (26%).

Ten opzichte van 2 jaar eerder, laat figuur 9 een aantal veranderingen zien. Zo zien we dat jongeren ten opzichte van 2021 minder vaak samenwonen ($\chi^2 = 7.21, p = .027, \phi = .08$) of het huis uitgaan ($\chi^2 = 7.90, p = .019, \phi = .08$) dan in 2021. Daarnaast halen ze wel vaker hun rijbewijs ($\chi^2 = 9.80, p = .007, \phi = .09$), vinden ze vaker een baan ($\chi^2 = 11.24, p = .004, \phi = .09$), en maken ze vaker een verre reis ($\chi^2 = 10.39, p = .006, \phi = .09$) dan in 2021.

Hoofdstuk 5: Conclusie

Deze trendanalyse ging over jongeren en toekomst. De rapportage en analyses waren opgedeeld in 4 thema's: 1) levenstevredenheid, 2) opleiding, werk, relaties, en wonen, 3) toekomst. In dit hoofdstuk gebruiken we dezelfde 3 thema's om de belangrijkste onderzoeksresultaten te bespreken. Voor elk thema formuleren we de belangrijkste conclusie. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk bevat een aantal aanbevelingen voor praktische toepassing van deze belangrijkste conclusies.

5.1 Levenstevredenheid

- **Conclusie:** Jongeren in 2023 zijn over het algemeen redelijk tevreden met hun leven, en halen vooral betekenis uit plezier -en sociale activiteiten.

De jongeren uit ons onderzoek waarderen hun leven over het algemeen met een 7, een cijfer dat aangeeft dat de meeste jongeren tevreden zijn met hun leven. Desondanks is dit rapportcijfer lager dan verwacht op basis van de Jeugdmonitor van het CBS. Uit het onderzoek van het CBS kwam naar voren dat 80% van de jongeren hun leven met een 7 of hoger beoordeelde. Dat is het huidige onderzoek niet het geval. Deze discrepantie bestond ook al in de trendanalyse van 2021. Het is moeilijk om te achterhalen waar deze verschillen precies vandaan komen, maar kan te maken hebben met de methode van dataverzameling. De levenstevredenheidsdata uit de jeugdmonitor wordt afgenomen op scholen en verzamelt daarmee een steekproeftrekking die mogelijk minder selectief is. Onze data is verzameld via het jongerenpanel van TeamAlert en via social media. Het is mogelijk dat we hiermee een bepaald type jongeren selecteren, die bijvoorbeeld erg actief zijn op social media en op internet, en mogelijk wat minder tevreden met hun leven in het algemeen.

Ten opzichte van 2021, zijn jongeren in 2023 tevredener met hun leven, een toename die mogelijk toe te schrijven is aan het einde van de restricties die te maken hadden met de coronapandemie. Uit onze resultaten blijkt dat jongeren vooral betekenis halen uit het samen zijn met vrienden en familie, en uit leuke dingen doen. Afspreken met je vrienden om iets leuks te doen, is in 2023 weer vanzelfsprekend, maar was gedurende de coronapandemie een stuk ingewikkelder. Net als in 2021, kijken jongeren hoopvol naar de toekomst als het gaat om hun levenstevredenheid. Het grootste deel van de jongeren verwacht over 10 jaar nog tevredener te zijn met hun leven. Het is onwaarschijnlijk dat dit ook daadwerkelijk gebeurt, aangezien onderzoek laat zien dat levenstevredenheid relatief stabiel blijft voor de meeste mensen (Ehrhardt et al., 2000). Het overmatige optimisme over de toekomst met betrekking tot levenstevredenheid is niet per definitie gebonden aan een jonge leeftijd en wordt doorgaans ook bij volwassenen gevonden. Dit fenomeen is ook bekend onder de term: *optimism bias* (Cummins & Nistico, 2022).

5.2 Opleiding, werk, relaties, en wonen

5.2.1 Opleiding

- **Conclusie:** Jongeren zijn gematigd tevreden over hun opleiding.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat de meeste jongeren wel tevreden zijn met hun opleiding, maar met een gemiddelde van een 6.8 is er nog wel veel ruimte tot verbetering. Net als bij levenstevredenheid observeren dat de statistieken uit het huidige rapport wat minder positief uitvallen ten opzichte van data verzameld op scholen, zoals in het HBSC-onderzoek waarbij 72% van de jongeren positief was over school.

De in 2021 gevonden effecten voor leeftijd, waren niet langer significant in 2023. Waar in 2021 de wat oudere scholieren vooral minder tevreden waren met hun opleiding, was dit in 2023 niet meer het geval. Dit kan mogelijk te maken hebben met de coronapandemie. Onderzoek van EenVandaag liet zien dat tijdens corona 38% van de mbo-, hbo- en wo-studenten aangaf bang te zijn om studievertraging op te lopen (EenVandaag, 2020).

5.2.2 Werk

- **Conclusie:** Hoewel jongeren in 2023 een overwegend positieve houding hebben ten opzichte van hun (bij)banen, hebben nog maar weinig jongeren naar eigen zeggen hun ideale baan. Ten opzichte van 2021 rapporteren jongeren een stijgend belang van een goed salaris in hun baan.

Uit ons onderzoek komt naar voren dat bijna driekwart van de jongeren werk heeft, en dat de meeste hierover relatief tevreden zijn. De meeste jongeren vinden echter niet dat hun huidige baan overeenkomt met hun ideale baan. Wanneer we jongeren vragen naar de toekomst, dan geeft ongeveer de helft van de jongeren aan later als eigen baas te willen werken, dan wel als eigenaar van een bedrijf met werknemers, dan wel als zzp'er. Verder geven jongeren net als 2 jaar eerder aan de werksfeer binnen het bedrijf het meest belangrijk te vinden voor hun toekomstige baan.

Een duidelijk verschil met 2 jaar geleden, is dat salaris ook belangrijker is geworden voor jongeren wanneer we hun vroegen om hun toekomstige baan. De afgelopen 2 jaar is de inflatie aanzienlijk gestegen, wat er voor gezorgd heeft dat dagelijkse dingen duurder zijn geworden, ook voor jongeren. Jongeren zijn over het algemeen relatief een financieel kwetsbaardere groep, gegeven dat ze vaak nog minder werkervaring hebben en vaker tijdelijke contracten hebben (CBS, 2021). Het is gegeven deze ontwikkelingen begrijpelijk dat salaris een grotere rol speelt wanneer jongeren zich oriënteren op een toekomstige baan

5.2.3 Relatie

- **Conclusie:** Jongeren met een relatie zijn daar over het algemeen uiterst tevreden mee en zijn ook zeer optimistisch over de toekomst.

Een kwart van de jongeren in dit onderzoek had een relatie. Van alle domeinen waar we jongeren in dit onderzoek naar gevraagd hebben, waren zij het meest tevreden met hun relatie. Het merendeel van de jongeren (71%) verwacht over 10 jaar nog bij elkaar te zijn met dezelfde partner. Hoewel dit zeker het geval kan zijn voor sommige van deze relaties, lijken jongeren toch iets te optimistisch. Er zijn verschillende redenen voor. Wederom kan dit weer te maken hebben met de *optimism bias*, die ook al ter sprake kwam bij de resultaten met betrekking tot levenstevreden. Jongeren zullen zich wel beseffen dat de meeste relaties op hun leeftijd niet 10 jaar samenblijven, maar jongeren zullen geneigd zijn om zichzelf als uitzondering te zien op dit soort algemene regels. Daarnaast zal dit voor veel jongeren hun eerste serieuze romantische relatie zijn. Eerdere ervaringen met uit elkaar gaan, of een break-up zijn er nog niet, waardoor ze misschien geneigd zijn dit relatief positief in te schatten. Hierin ligt de assumptie dat een volwassen doelgroep misschien een wat realistischer percentage zou geven.

Van de jongeren zonder relatie, zou ongeveer de helft wel graag een relatie willen. Ook gelooft ongeveer de helft dat ze gelukkiger zouden zijn met een relatie. Ongeacht of jongeren daadwerkelijk gelukkiger zullen zijn met een relatie, geeft dit wel aan dat het vinden van een partner voor veel jongeren belangrijk is. Het uitproberen van romantische relaties is een belangrijk van de levensfase waarin jongeren zich bevinden, en speelt een belangrijke rol bij het vormen van een persoonlijke identiteit (Kerpelman et al., 2012).

5.2.4 Wonen

- **Conclusie:** Ondanks dat meer jongeren thuis wonen, zijn de meeste jongeren relatief tevreden met hun woonsituatie.

In ons onderzoek zien we dat de meeste jongeren tevreden zijn met hun woonsituatie. Het merendeel van de jongeren (81%) woont thuis bij hun ouders of verzorgers. Dat aantal is gestegen ten opzichte van 2021. Het aantal jongeren dat aangeeft samen te wonen met een partner is daarentegen gedaald. Er is veel gebeurd op de woningmarkt de afgelopen 2 jaar. Voor starters die graag willen samenwonen, iets willen huren, of een huis willen kopen is het er de afgelopen jaren niet gemakkelijker op geworden. Neem daarbij ook de stijgende inflatie in acht, waardoor jongeren minder geld te spenderen hebben. Het lijkt mogelijk dat jongeren in 2023 daardoor langer thuis blijven wonen. Als je kijkt naar de tevredenheidscijfers vinden jongeren dat misschien nu nog niet zo'n probleem, maar wat betreft de toekomst geven jongeren in ons onderzoek veelvuldig aan zich zorgen te maken over het vinden van een woning.

5.3 De toekomst

- **Conclusie:** Jongeren in 2023 maken zich meer zorgen over hun financiën en het vinden van een woning dan 2021. Een deel van de jongeren wil later graag trouwen en kinderen krijgen.

Ten opzichte van onze meting uit 2021, zien we in 2023 dat jongeren zich meer zorgen zijn gaan maken over het vinden van een woning en over hun financiën. Gegeven de huidige situatie op de woningmarkt en de toegenomen inflatie in Nederland is dit een ontwikkeling die niet verassend is. Jongeren merken misschien al dat ze minder uit te geven hebben, en jongeren die op zoek zijn naar een woning hebben hier misschien ook wel moeite mee. Los hiervan wordt natuurlijk ook veel geschreven in Nederland over deze onderwerpen, waardoor jongeren hier rekening houden wanneer we ze vragen over de toekomst.

Wat opviel in onze data is dat de meeste jongeren geen uitgesproken toekomstwens hadden met betrekking tot onze lijst. Op deze lijst stonden dingen zoals: een rijbewijs halen, uit huis gaan, een partner vinden, samenwonen etc. Ofwel jongeren voldeden al aan de desbetreffende categorie, ofwel jongeren voelde er niet de behoefte voor. Dit is in zekere zin wel opvallend. Het kan zijn dat de doelen die wij hebben geformuleerd te ver weg staan van de doelen die jongeren voor zichzelf formuleren. Samenwonen of een huiskopen, zijn niet doorgaans zaken die jongeren bezighouden. Het zou interessant zijn om deze vraag aan jongeren te stellen zonder vooraf geprogrammeerde categorieën. Mogelijk zijn de doelen die jongeren zelf formuleren veel minder gericht op de langer termijn.

Toch waren er uitzondering. Zo gaven 1 op 3 jongeren aan later te willen trouwen (35%) en later kinderen te willen krijgen (33%). Gegeven dat de gemiddelde leeftijd waarop mensen trouwen en kinderen krijgen in Nederland rond de 30 jaar ligt, is dat percentage relatief aanzienlijk (Van den Brakel, 2020).

5.6 Aanbevelingen

Deze trendanalyse geeft inzicht in hoe tevreden jongeren zijn met verschillende aspecten in hun leven en welk beeld ze hebben van hun toekomst. Dit inzicht is nodig om nieuwe trends te analyseren in het leven van jongeren, waar vervolgens op ingespeeld kan worden om de Nederlandse jongeren zo effectief mogelijk te bereiken.

De resultaten van dit rapport zijn voor het grootste gedeelte positief. Jongeren zijn in algemene zin tevreden met verschillende aspecten van hun leven. We zien dat jongeren het meeste betekenis halen uit plezier- en sociale activiteiten. Samen zijn met anderen en leuke dingen doen met elkaar, lijken belangrijk te zijn. Uit onze resultaten blijkt dat jongeren relatief minder betekenis halen uit het leveren van een maatschappelijke bijdrage of uit activiteiten die gericht zijn op persoonlijke groei. Jongeren lijken vooralsnog vooral plezier te willen hebben met hun familie en vrienden. Het is belangrijk dat de maatschappij jongeren de ruimte blijft geven om dit te kunnen blijven doen.

Van alle levensdomeinen bleek opleiding het laagst te scoren wanneer we vroegen naar tevredenheid. Jongeren waren maar gematigd positief over hun opleiding. Hierin ligt een grote maatschappelijke uitdaging waarvoor niet een kant en klare oplossing voor beschikbaar is. Vanuit onze visie bij TeamAlert kunnen we scholen en overheden enkel aanmoedigen om het gesprek te blijven voeren met jongeren. Hoe kijken jongeren naar onderwijs en wat vinden zij dat anders of beter moet?

Eén van de belangrijkste verschuivingen met betrekking tot onze vorige meting in deze trendanalyse is dat jongeren zich meer bezighouden met hun financiën en het vinden van een woning. We zien dat jongeren salaris belangrijker zijn gaan vinden in 2023, ze zich meer zorgen maken over hun financiën, langer thuis blijven wonen en zich zorgen maken over het vinden van een huis. Deze ontwikkeling staat niet los van maatschappelijke ontwikkelingen. Gegeven de inflatie komen jongeren in toenemende mate onder financiële druk te staan, daarnaast is er gebrek aan woonruimte in Nederland, iets dat ervoor zorgt dat jongeren langer thuis blijven wonen. Het is aan de politiek en overheden om opzoek te gaan naar duurzame oplossingen, zoals het stimuleren van betaalbare huisvesting voor jongeren. Voor scholen en jongerenorganisaties ligt er de taak om jongeren te helpen om te gaan met de uitdagingen die eigen zijn aan deze tijd.

Bronnen

- Brakel, M. van den et al. (2020). Emancipatiemonitor 2020: En ze leefden nog lang...?. Geraadpleegd via: <https://digitaal.scp.nl/emancipatiemonitor2020/en-ze-leefden-nog-lang>.
- CBS (2020). Landelijke Jeugdmonitor 2020. Geraadpleegd via: <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2020/>
- CBS (2021). Landelijke Jeugdmonitor 2021. Geraadpleegd via: <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2021/>
- CBS (2023). Landelijke Jeugdmonitor 2021. Geraadpleegd via: <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2023/>
- CNV Jongeren (z.d.). Standpunten. Geraadpleegd via: <https://www.cnvjongeren.nl/vereniging/standpunten/>
- Cummins, R. A., & Nistico, H. (2002). Maintaining life satisfaction: The role of positive cognitive bias. *Journal of Happiness studies*, 3, 37-69. <https://doi.org/10.1023/A:1015678915305>
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55(1), 34-43. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.34>
- EenVandaag (2020). Helft jongeren voelt zich niet gehoord over corona-aanpak: 'Oudere generaties nemen de besluiten, wij draaien op voor de rekening'. Geraadpleegd via: <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/helft-jongeren-voelt-zich-niet-gehoord-over-corona-aanpak-oudere-generaties-nemen-de-besluiten-wi/>
- Ehrhardt, J. J., Saris, W. E., & Veenhoven, R. (2000). Stability of life-satisfaction over time. *Journal of Happiness Studies*, 1(2), 177-205. <https://doi.org/10.1023/A:1010084410679>
- Kerpelman, J. L., Pittman, J. F., Cadely, H. S. E., Tuggle, F. J., Harrell-Levy, M. K., & Adler-Baeder, F. M. (2012). Identity and intimacy during adolescence: Connections among identity styles, romantic attachment and identity commitment. *Journal of adolescence*, 35(6), 1427-1439. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.03.008>
- KIS (2017). Video: zo denken jongeren over hun toekomst. Geraadpleegd via: <https://www.kis.nl/artikel/video-zo-denken-jongeren-over-hun-toekomst>
- Martela, F., & Sheldon, K. M. (2019). Clarifying the concept of well-being: Psychological need satisfaction as the common core connecting eudaimonic and subjective well-being. *Review of General Psychology*, 23(4), 458-474. <https://doi.org/10.1177/1089268019880886>
- Nederlands Jeugdinstituut (2021). Jongeren blijven steeds langer thuis wonen. Geraadpleegd via: <https://www.nji.nl/nieuws/jongeren-blijven-steeds-langer-thuis-wonen>
- Pimento (2018). Pitstop: onderzoeksrapport identiteit, zingeving en keuzes maken bij jongeren. Geraadpleegd via: <https://www.pimento.be/pitstop-onderzoeksrapport-identiteit-zingeving-en-keuzes-maken-bij-jongeren/>
- Rijksoverheid (z.d.). Bijbaan, vakantiewerk en stage door jongeren. Geraadpleegd via: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bijbaan-vakantiewerk-en-stage-door-jongeren>
- RTL Nieuws (2019). Jongeren steeds later uit huis: 'Maar het zijn geen watjes'. Geraadpleegd via: <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/4598376/jongeren-gaan-steeds-later-uit-huis>
- Segerstrom, S. C., Tsao, J. C., Alden, L. E., & Craske, M. G. (2000). Worry and rumination: Repetitive thought as a concomitant and predictor of negative mood. *Cognitive therapy and Research*, 24, 671-688. <https://doi.org/10.1023/A:1005587311498>
- Stevens, G. W. J. M., van Dorsselaer, S., Boer, M., de Roos, S., Duinhof, E. L., ter Bogt, T. F. M., ... & de Looze, M. (2018). HBSC 2017. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland. Utrecht University.
- Studiekeuze123 (2021). Studenten tevreden over het hoger onderwijs. Geraadpleegd via: <https://www.studiekeuze123.nl/nieuws/studenten-tevreden-over-het-hoger-onderwijs>

Universiteit Utrecht (2021). Jeugdonderzoekers bezorgd over corona-achterstanden onderwijs. Geraadpleegd via: <https://www.uu.nl/nieuws/jeugdonderzoekers-bezorgd-over-corona-achterstanden-onderwijs>

UNDP (2019). Human Development Report 2019: Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century. New York.

YoungCapital (2019). Onderzoek: dit zoeken jongeren in een baan. Geraadpleegd via: <https://www.youngcapital.nl/werkgevers/blog/4130-onderzoek-dit-zoeken-jongeren-in-een-baan>

16-27 (z.d.). Opgroeien naar volwassenheid. Geraadpleegd via: <https://www.16-27.nl/opgroeien-naar-volwassenheid>

Bijlage 1: Weging

Om de uitspraken van dit kunnen spiegelen aan de populatie jongeren in Nederland, hebben voor beide metingen (2021 en 2023) en weging toegepast op geslacht en leeftijd. We hebben voor deze weging gebruik gemaakt van de CBS-bevolkingsgegevens uit 2022. Beide metingen zijn afzonderlijk van elkaar gewogen. In de tabel hieronder staan de gewichten gerapporteerd zoals deze zijn toegepast in de analyses en figuren van deze rapportage.

Weging							
Geslacht	Leeftijd	CBS (n)	CBS(%)	2023(%)	2023(gewicht)	2021(%)	2021(gewicht)
Man	13-15 jaar	298,984	12	5	2.19	8	1.53
Man	16-17 jaar	202,226	8	5	1.62	8	1.02
Man	18-20 jaar	338,815	13	6	2.05	10	1.28
Man	21-24 jaar	474,698	18	9	2.04	5	3.86
Vrouw	13-15 jaar	284,352	11	15	0.76	13	0.88
Vrouw	16-17 jaar	191,407	7	21	0.35	22	0.34
Vrouw	18-20 jaar	329,234	13	23	0.55	23	0.57
Vrouw	21-24 jaar	461,872	18	15	1.18	13	1.42

Tabel B1: Gebruikte gewichten t.a.v. CBS-bevolkingsstatistieken.

Noot. **Rood** = ondervertegenwoordigd, positief gewicht,

Blauw = oververtegenwoordigd, negatief gewicht.

Bijlage 2: Vragenlijst

1. **Hoe oud ben je?**
2. **Hoe tevreden ben jij op dit moment met je leven (over het algemeen)?** Geef je antwoord aan op een schaal van 1 tot 10, waar 1 helemaal niet tevreden is en 10 heel erg tevreden.
3. **Ik...**
 - zit op de basisschool
 - ga naar de middelbare school
 - volg een studie/opleiding
 - heb een baan en ga niet meer naar school/studie
 - heb geen baan en ga ook niet naar school/studie
4. **Heb je naast school/studie een bijbaan?**
 - Ja
 - Nee
5. **Hoe tevreden ben jij op dit moment over het verloop van je school/studie?** Geef je antwoord aan op een schaal van 1 tot 10, waar 1 helemaal niet tevreden is en 10 heel erg tevreden.
6. **Ik...**
 - loop achter met mijn school-/studiewerk
 - loop op schema met mijn school-/studiewerk
 - loop voor op mijn school-/studiewerk
7. **In hoeverre denk je aan de toekomst bij het maken van keuzes op school? (Helemaal niet, Weinig, Een beetje, Veel, Heel veel)**
 - optioneel: open vraag voor toelichting
8. **In hoeverre denk je aan de toekomst bij het maken van keuzes rondom je studie/opleiding? (Helemaal niet, Weinig, Een beetje, Veel, Heel veel)**
 - optioneel: open vraag voor toelichting
9. **Hoe tevreden ben jij over de (bij)baan waar je nu werkt?** Geef je antwoord aan op een schaal van 1 tot 10, waar 1 helemaal niet tevreden is en 10 heel erg tevreden.
10. **Wat vind je belangrijk in een toekomstige baan?**
 - Een goed salaris
 - Een goede sfeer (leuke collega's)
 - Een omgeving waar ik nieuwe dingen kan leren
 - Werk met veel afwisseling
 - Weinig reistijd
 - Werk met betekenis/een zinvolle baan
 - Vrijheid om zelf invulling te geven aan mijn taken
 - Vrijheid om mijn eigen tijd in te delen
 - Contact met andere mensen
 - Anders, namelijk...
11. **In hoeverre lijkt je ideale toekomstige baan op de (bij)baan die je nu hebt? (Helemaal niet, Weinig, Een beetje, Veel, Heel veel)**

12. Hoe wil jij later werken?

- Als zzp'er (eigen baas, maar geen medewerkers)
- Ik heb mijn eigen bedrijf met medewerkers
- Onder een baas (het bedrijf/de organisatie van iemand anders)
- Anders, namelijk...

13. Hoeveel uur per week wil jij later werken?

- Meer dan 40 uur per week
- 32-40 uur per week
- 24-32 uur per week
- 16-32 uur per week
- 8-16 uur per week
- Minder dan 8 uur per week
- Weet ik niet

14. Waar zou jij in de toekomst het liefst willen werken?

- Thuis
- Op locatie (kantoor, winkel, etc.)
- Deels thuis, deels op locatie
- Al reizend (als een *digital nomad*)
- Anders, namelijk...
- Weet ik nog niet

15. Hoe lang ben jij bereid te reizen voor je werk? (in totaal, dus de heen- en terugreis bij elkaar opgeteld)

- Langer dan 5 uur per dag
- 5 uur per dag
- 4 uur per dag
- 3 uur per dag
- 2 uur per dag
- 1 uur per dag
- Minder dan 1 uur per dag

16. Heb jij op dit moment een partner?

- Ja
- Nee
- Het is ingewikkeld

17. Hoe tevreden ben jij op dit moment met je relatie? Geef je antwoord aan op een schaal van 1 tot 10, waar 1 helemaal niet tevreden is en 10 heel erg tevreden.

18. Denk jij in 2030 nog samen te zijn met je huidige partner?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

19. Zou jij op dit moment graag een partner willen?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

20. Hoe tevreden zou jij zijn over je leven wanneer je een partner zou hebben?

- Minder tevreden dan nu

- Even tevreden als nu
- Meer tevreden dan nu

21. Hoe zou jij jouw woonsituatie omschrijven?

- Ik woon bij mijn ouders/verzorgers
- Ik woon in een studentenhuus/met vrienden
- Ik woon samen met mijn partner
- Ik woon op mezelf
- Anders, namelijk...

22. Hoe tevreden ben jij op dit moment met jouw woonsituatie? Geef je antwoord aan op een schaal van 1 tot 10, waar 1 helemaal niet tevreden is en 10 heel erg tevreden.

23. Wat zijn dingen die jij graag zou willen doen in je toekomst? (Ja, Nee, Heb ik al gedaan)

- Trouwen
- Samenwonen
- Een huis kopen
- Een verre reis maken
- Uit huis gaan
- Rijbewijs halen
- Een huisdier nemen
- Een baan vinden
- Een partner vinden
- Studie afronden
- Kinderen krijgen

24. Zijn er andere dingen die je graag zou willen doen, die hierboven niet zijn benoemd?

25. Over welke dingen maak jij je zorgen, als je nadenkt over jouw toekomst?

- Mijn financiën
- Het halen van een diploma
- Het hebben van een leuke baan
- Het hebben van een woning
- Het wonen in een leuke buurt
- Hoeveelheid vrije tijd
- Het vinden van een partner
- Het stichten van een eigen gezin
- Het vinden van geluk
- Het hebben van een vriendenkring
- Fysieke gezondheid
- Mentale gezondheid
- Geen van bovenstaande
- Anders, namelijk...

26. Wat maakt voor jou het leven de moeite waard?

- Samen zijn met mijn familie
- Samen zijn met mijn vrienden
- De relatie met mijn partner
- Een leuke baan
- Nieuwe dingen ontdekken in de wereld
- Nieuwe dingen leren
- Anderen helpen
- Mijn hobby

- Leuke dingen doen
- Geloof/spiritualiteit
- Persoonlijke ontwikkeling
- De wereld beter maken

27. Hoe tevreden denk jij te zijn met je leven (over het algemeen) in 2030?

- Minder tevreden dan nu
- Even tevreden als nu
- Meer tevreden dan nu

28. Heb je nog opmerkingen over dit onderwerp of de vragenlijst?

29. Ik ben een...

- Man
- Vrouw
- Pas niet binnen een hokje
- Wil ik niet zeggen

30. Wat is je huidige opleiding? En als je geen opleiding meer volgt, wat is je hoogst afgeronde opleiding?

- Basisonderwijs
- Speciaal onderwijs
- Praktijkonderwijs
- Vmbo
- Havo
- Vwo
- Mbo
- Hbo
- Wo
- Anders, namelijk...

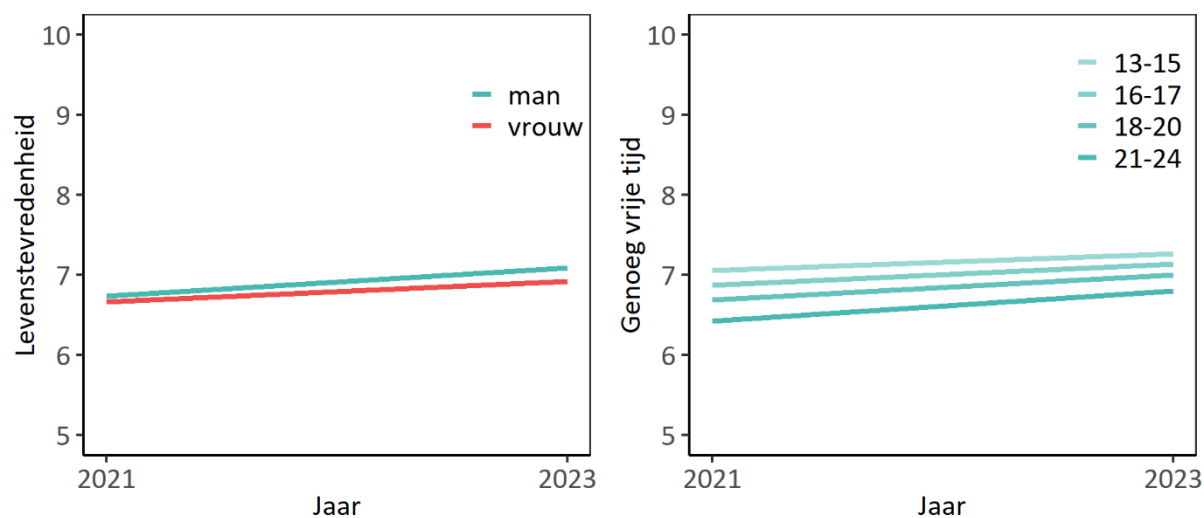
31. Wil je kans maken op een cadeaubon van €25,-?

- Ja, dit is mijn emailadres
- Nee

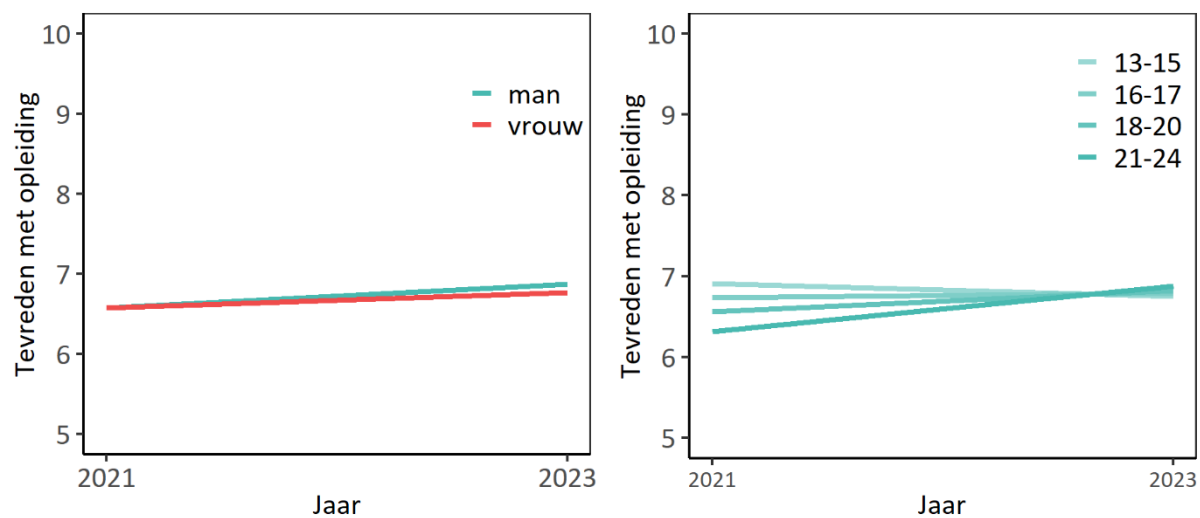
32. Mogen we contact met je opnemen als de pers ons benadert voor een interview?

- Ja, dit is mijn emailadres
- Nee

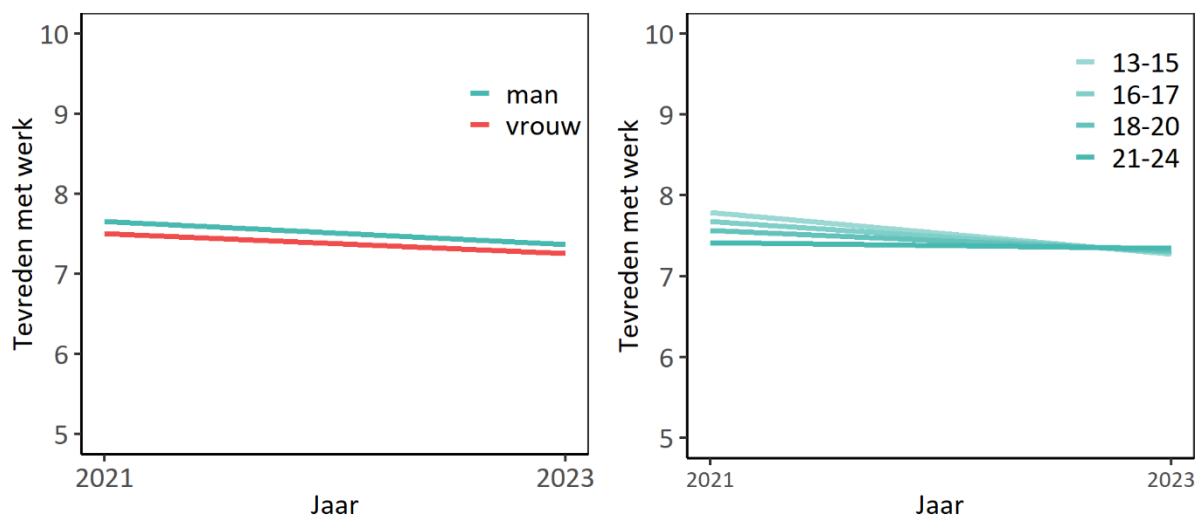
Bijlage 3: Interactiefiguren

Figuur B1: Interactie-effecten van cohort met leeftijd en geslacht op levenstevredenheid

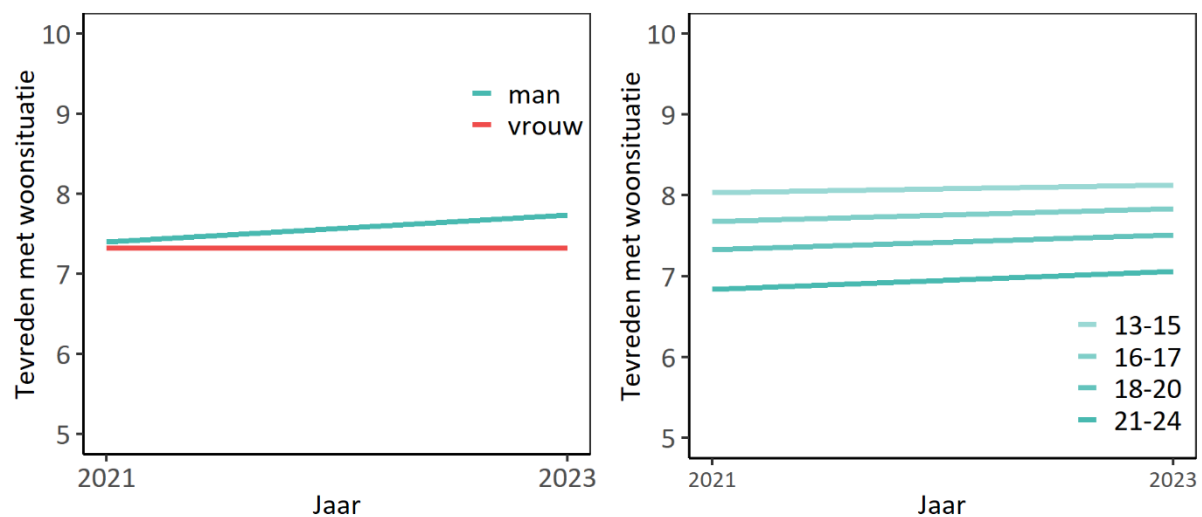
Figuur B1: Interactie-effecten van cohort met leeftijd en geslacht op tevredenheid over de opleiding

Figuur B1: Interactie-effecten van cohort met leeftijd en geslacht op tevredenheid met werk

Figuur B2: Interactie-effecten van cohort met leeftijd en geslacht op relatietevredenheid

Figuur B1: Interactie-effecten van cohort met leeftijd en geslacht op tevredenheid over de woonsituatie